

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Becerileri ve Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi

An Investigation of Self Esteem Levels and Empathic Skills of Educational Faculty Students

Zeynep KARATAŞ*

Özet

Bu araştırmada, eğitim fakültesi öğrencilerinin cinsiyet, devam edilen program ve sınıf düzeyleri açısından empatik beceri ve benlik saygısı puanlarının farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesine devam eden 174 kız (%52.4), 158 erkek (%47.6) toplam 332 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada öğrencilerin empatik becerilerini belirlemek için Empatik Beceri Ölçeği B Formu, benlik saygı düzeylerini belirlemek için Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde gruplar arasında farklılık olup olmadığını incelemek için Tek Yönlü MANOVA, farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak için Tukey HSD testi kullanılmıştır. Bulgular; öğrencilerin cinsiyeti açısından benlik saygısı puanlarının, devam edilen program açısından empatik beceri ve benlik saygısı puanlarının, sınıf düzeyi açısından empatik beceri puanlarının farklılaştığını göstermiştir. Bulgular alan yazın ışığında tartışılmış ve alanda çalışanlar ile yeni yapılacak çalışmalara ilişkin çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Empati, empatik beceri, benlik saygısı

Abstract

In this study, education faculty students' empathic skills and self-esteem levels were investigated according to their gender, program and class levels. Participants were consisted of totally 332 students, 174 of them were female (52.4%) and 158 of them were male (47.6%) who studied at the Faculty of Education in Mehmet Akif Ersoy University. In this research, Empathic Skill Scale was used to measure the students' empathic skill levels and Coopersmith Self-Esteem Inventory was used to determine self-esteem levels. One-Way MANOVA was employed in order to examine whether there was a difference between the groups in the analysis of the obtained data, and Tukey HSD test was employed to determine from which group the difference was resulted. Results showed that there were statistically significant differences on both empathic skill and self esteem levels of students according to the undergraduate program. There were differences on self esteem levels according to gender and there were differences on empathic skill levels according to class level The findings were discussed in the light of literature and a number of suggestions concerning the new studies to be conducted in this field were put forward.

Key Words: Empathy, empathic skill, self-esteem

Giriş

Kendini diğ erinin yerine koyarak anlamaya çalışma ve etkin dinleme kişiler arası ilişkide iletişimin sağlıklı sürdürülmesi için gereken temel unsurlardandır. Kişiler, kendilerini anlamaya çalışan ya da anlayan bireylerle iletişim içinde olduklarında kendilerinin önemsendiğini hissederek kendilerini daha kolay ifade edebilirler.

Diğ erinin duygularının yoğunluğunu ve anlatımını algılama ve anlama yeteneği (McWhirter ve Voltan-Acar, 1985; Akt. Voltan-Acar, 2009) olarak bilinen empatiyi Dökmen (1995), bir insanın kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini

* Yrd.Doç.Dr. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

doğru olarak anlaması olarak tanımlarken, Rogers (1983), bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısı ile bakması kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve anladıklarını karşısındaki kişiye iletmesi süreci olarak adlandırmıştır (Akt. Dökmen, 1995). Ayrıca empati sosyal ben hakkında edinilen bilginin özel şekli olarak tanımlanmaktadır. Empati kendini başkalarının gözü ile görmeye yatkın oluşu, başkalarını başka insanların gözü ile görmeye yatkın oluşu olarak da incelenmektedir (Gürüz ve Temel Eğinli, 2008).

Hoffman empatiyi sadece bir duygu değişimi değil aynı zamanda diğerinin deneyimlerini paylaşma ve o deneyimlerden anlamlar yaratmayı sağlayan bir ilişki olarak tanımlamaktadır (Hoffman, 2000, Akt. Gürüz ve Temel Eğinli, 2008). Hoffman'a (1981) göre empati bilişsel ve duygusal bileşenlerden oluşur. Bilişsel yapı karşısındaki kişinin bakış açısını anlama, duygusal yapı ise diğer kişinin duygusal deneyimlerini paylaşarak hissetme sürecidir (Akt. Turnage, Hong, Stevenson ve Edwards, 2012). Voltan-Acar (2009) ise, empatide mesajı veren kişinin söylediklerini anlam bakımından anlamak ve bunları mesajı veren kişiye iletme olarak iki yönden söz etmiştir. Alan yazında empati kavramı kullanılırken empatik beceri ve empatik eğilim boyutlarının ele alındığı göze çarpmaktadır. Empatik beceri daha çok diğer kişinin duygusunun anlaşıldığının ve hissedildiğinin karşısındaki kişiye aktarılması ve hissettirilmesi ile ilgilidir (Kaya ve Siyez, 2010). Empatik eğilim ise kişinin diğerlerinin yaşantılarını ve duygularını anlama ve hissetme potansiyelidir (De Wied, Goudena ve Matthys, 2005). Empatik eğilim, bireyin benlik saygısı ve ruh sağlığını koruması için oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Ayrıca, benlik saygısı ile olumlu ruh sağlığı (mutluluk ve yaşam doyumu) arasındaki ilişkinin kısmen, benlik saygısı ile olumsuz ruh sağlığının tümüyle empatik eğilim aracılığıyla sağlandığı belirtilmektedir (Şimşek ve Bozanoğlu, 2011).

Benlik saygısı, benlik-değerinin, kendine güvenmenin veya kendini kabulün kişisel ve bütünsel duygularını ifade etmektedir (Leory, 1996). Aynı zamanda tüm sosyal etkileşimlerimizin önemli bir göstergesidir. Bireyler kendini kabul ve sosyal ilişkilerinde de benlik saygısını yüksek düzeyde tutmak ve korumak için motive olmaktadır (Turnage, Hong, Stevenson ve Edwards, 2012). Benlik saygısı, benlik kavramında bulunan bilgilerin bir değerlendirilmesidir (Kılıççı, 2006). Benlik saygısı yüksek olan kişiler yetenekli, başarılı, değerli ve önemli olduklarına inanır (Salami, 2010). Benlik saygısı insanın kendini değerlendirme ihtiyacı üzerinde odaklanmaktadır. Olumlu benlik saygısı kişinin tümüyle birey olarak kendini kabul etmesi, değer vermesi ve güvenmesi olarak tanımlanır (Salmivalli, Kaukiainen, Kaistaniemi ve Lagerspetz, 1999).

Coleman ve Hendry (1990) yüksek benlik saygısına sahip olanların mutlu, sağlıklı, üretken ve başarılı olmak için çaba gösterdiklerini, güçlükleri yenmek için daha azimli olduklarını, diğerlerini kabul ettiklerini ve yaşlılarının baskılarına daha az boyun eğdiklerini belirtirken; düşük benlik saygısına sahip olanların ise endişeli, karamsar, gelecek hakkında olumsuz düşünceleri olan ve başarısızlık eğilimleri olan bireyler olduklarını belirtmiştir. Kassin (1998) düşük benlik saygısına sahip bireylerin kendini başarısız olarak görmeye eğilimi olduğunu, sınırlı olma, daha az gayret gösterme gibi özellikler sergilediklerini ve yaşamdaki kendileri için önemli sayılabilecek fırsat, eleştiri veya başarıyı göz ardı edebileceklerini ayrıca başarısız olduklarında kendilerine değersiz ve yeteneksiz biri oldukları yönünde ağır eleştirilerde bulunabileceklerini ifade etmiştir. Buna göre benlik saygısı yüksek bireyler, daha zor aktiviteleri tercih etmekte, çabalarının başarıyla sonuçlanacağı konusunda kendilerinden çok emin gözükmekte, duygusal dalgalanmalara daha az duyarlı olmakta, depresyondan daha az etkilenmekte, kendileri için önemli ve yetkin olduklarını düşündükleri kişilerden gelecek geri bildirimleri kabullenmeye daha açık olmakta ve başkalarının kendilerinden daha üstün yanları olduğunu fark ettiklerinde olumsuz duygular hissetmeyip olumsuz davranışlara ve kendilerini suçlamaya yönelmeyeceklerdir (Yelsma ve Yelsma, 1998). Görüldüğü gibi benlik saygısı bireyin kendisine olan tutumunu belirlediği kadar diğerleri ile ilişkisinde de son derece önemli bir kavramdır. Benlik saygısının düşük olması kişinin olumsuz durumlardan daha çabuk etkilenmesini sağlarken, yüksek olması olumlu durumlar içerisinde daha çok bulunmasını ve olumsuz durumlarla daha kolay baş edebilmesini sağlamaktadır.

Empati ve benlik saygısı üzerinde üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalar incelendiğinde Özkan (1994), üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada benlik saygısının cinsiyete, anne baba eğitim düzeyine, annenin mesleğine, ailenin gelir düzeyine ve ailenin ilgisine göre farklılaştığını ortaya koymaktadır. Öner Altıok, Ek ve Koruklu (2010), kızların benlik saygısı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu, fakülte/yüksekokulda okuyan öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin 2 yıllık meslek yüksekokullarında okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu, son sınıfta okuyan öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin birinci sınıfta okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu ileri sürmektedir. Yıldırım (1992), PDR birinci sınıf öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerini, Eğitim Bilimleri Bölümünün diğer anabilim dalları (Eğitimde Ölçme Değerlendirme-Eğitim Programları Öğretimi-Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi)'indeki birinci sınıf öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine kıyasla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Myyry ve Helkama (2001), çeşitli bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin empati düzeylerine baktıklarında sosyal bilimler öğrencilerinin diğer öğrencilere göre empati puanlarının farklılaştığını belirtmektedir. Duru (2002), öğretmen adayları üzerinde yaptığı çalışmada empati ve yardım etme eğilimi arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu ileri sürmektedir. Yavuz (2006), Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (RPD) öğrencilerinde öznel iyi olma, psikiyatrik belirtiler ve bazı kişilik özelliklerini incelemiştir. RPD öğrencilerinin empatik eğilimlerinin diğer bölümlere göre daha yüksek bunun yanı sıra psikiyatrik belirtilerinin de daha az olduğunu ifade etmektedir. Bunlara ek olarak Cevahir, Çınar, Sözeri, Şahin ve Kuşuoğlu (2008), ebelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında öğrencilerinin empati becerilerinin devam ettikleri sınıflara göre farklılık gösterdiğini belirtmişler, genel ve meslek derslerinin yoğun olduğu I. sınıf ile ruh sağlığı dersinin bulunduğu 4. sınıfa devam eden öğrencilerin empati becerilerinin daha iyi olduğunu saptamışlardır. Genç ve Kalafat (2008), öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre empatik becerileriyle ilgili görüşleri arasında farklılığın olduğunu; cinsiyet, öğrenim gördükleri sınıf, öğrenim şekilleri, annelerinin ve babalarının öğrenim durumlarına göre ise farklılığın olmadığını belirtmektedir.

Pala (2008), çalışmada öğretmen adaylarının empati kurma düzeylerinin ekonomik durumu, lisans programı ve kitap okuma sıklığına göre farklılık gösterdiğini belirtmektedir. Bayraktar, Sayıl ve Kumru (2009), liseli ergenler ve üniversiteli gençlerde empatinin olumlu sosyal davranışları artırdığı, saldırgan davranışları ise azalttığını ayrıca, akrana ve ebeveyne bağlanma ile benlik saygısının ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ekinci (2009), öğretmen adaylarının empatik eğiliminin, sınıf düzeyi, öğrenim görülen program, cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi ve sosyo ekonomik düzeye göre farklılaştığını belirtmektedir. Acun-Kapıkıran (2011), eğitim fakültesi öğrencileri ile yaptığı çalışmada psikolojik iyi olma ve empatik eğilim arasında anlamlı ilişkiler saptamıştır. Turnage, Hong, Stevenson ve Edwards (2012), üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada kız öğrencilerin empati düzeylerinin daha yüksek olduğunu, benlik saygısı ve empatinin diğerlerini affetmenin anlamlı bir yordayıcısı olduğunu ortaya koymaktadır.

Yukarıda verilen çalışmalar incelendiğinde eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik beceri ve benlik saygısını inceleyen sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Çalışmanın alanda olan sınırlı sayıdaki çalışmalara destek olacağı ve yeni çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışmanın eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik becerileri ve benlik saygısı düzeylerinin saptanması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik beceri ve benlik saygısı düzeylerinin saptanmasının bireylerin

diğerleri ile ilişkilerindeki davranışları, kendini ve diğerlerini anlama ve ifade etme sorun çözme davranışları ve iletişim becerilerindeki tutum ve davranışları açısından yol gösterici olacağı ve bu konudaki diğer betimsel ve deneysel çalışmalara ışık tutabileceği düşünülmektedir. Eğitim fakültesi öğrencilerin gelecekte öğrenciler yetiştirecekleri düşünülecek olursa öğrencilerini anlamada ve onları değerlendirmede empatik yaklaşabilmeleri empati becerilerinin yüksek olmasına bağlıdır, ayrıca benlik saygısı düzeyi yüksek olan öğretmenlerin de benlik saygısını artırma konusunda öğrencilerini destekleyebilecekleri de göz ardı edilmemelidir. Betimsel amaçlı bu çalışma ile öğrencilerin empatik becerilerinin ve benlik saygısı düzeylerinin arttırılmaya ihtiyaç olup olmadığı da belirlenebilir. Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı, eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik becerileri ve benlik saygısı düzeylerini cinsiyet, devam ettikleri program ve sınıf düzeyine göre incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, şu araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

1-Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik becerileri ve benlik saygısı düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

2-Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik becerileri ve benlik saygısı düzeyleri devam ettikleri programa göre farklılaşmakta mıdır?

3-Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik becerileri ve benlik saygısı düzeyleri sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırma grubu, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (RPD) programlarına devam eden 174 kız (%52.4), 158 erkek (%47.6) toplam 332 öğrenciden oluşmaktadır.

Tablo 1

Araştırma Grubunda Yer Alan Öğrencilere İlişkin Betimsel Bilgiler

Değişken		n	%
Cinsiyet	Kız	174	52.4
	Erkek	158	47.6
Bölüm	Sosyal Bilgiler	90	27.1
	Matematik	74	22.3
	Sınıf	66	19.9
	Fen Bilgisi	70	21.1
	RPD	32	9.6
Sınıf Düzeyi	1.Sınıf	169	50.9
	4.Sınıf	163	49.1
	Genel Toplam	332	100

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, katılımcıların empatik becerilerini belirlemek için Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Beceri Ölçeği, benlik saygı düzeylerini belirlemek için ise Turan ve Tufan (1987) tarafından Türkçeye uyarlanan Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri kullanılmıştır.

Empatik Beceri Ölçeği B Formu: Öğrencilerin empatik becerilerini ölçmek için Dökmen (1988) tarafından geliştirilen Empatik Beceri Ölçeği B Formu kullanılmıştır. Empatik Beceri Ölçeği B Formu her bir durum için 12 tepki, günlük yaşamda kişilerin sahip olabilecekleri türden altı probleme dayanmaktadır. Her bir problem için kişi dört tepki seçer. 12 tepkiden bir tanesi, ölçeği okumadan öylesine cevaplayanları belirlemek amacıyla konulmuş olan, sorunla ilgisiz bir tepkidir. Eğer kişi bu anlamsız tepkilerden bir tanesini bile seçerse ölçek iptal edilir ve değerlendirmeye alınmaz. Ölçekten alınması beklenen en yüksek puan 219, en düşük puan ise 62'dir. Toplam puanın yüksek olması, empatik becerinin yüksek, düşük olması ise empatik becerinin düşük olduğunu göstermektedir. Ölçeğin, güvenirlik katsayısı $r=.91$, geçerlik katsayısı ise $r=.83$ olarak hesaplanmıştır.

Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri: Öğrencilerin benlik saygısı puanlarını saptamada Coopersmith (1986) tarafından geliştirilmiş olan, Turan ve Tufan (1987) tarafından Türkçeye uyarlanan Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 25 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerde kişinin hayata bakış açısı, aile ilişkileri, sosyal ilişkileri ve dayanma gücü ile ilgili

ifadeler bulunmaktadır. Alınan puanlar 0 ile 100 arasında değişmektedir. Benlik saygısının ortalamadan düşük ve yüksek olmasına göre değerlendirme yapılmaktadır. Alınan puanın ortalamanın altında olması benlik saygısının düşüklüğüne, ortalamanın üzerinde olması benlik saygısının yüksekliğine işaret etmektedir. Turan ve Tufan (1987) birer yıl arayla yapmış oldukları çalışmalarda ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğini .65 ve .76 olarak saptamışlardır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile benzer ölçekler geçerliğini ise .62 olarak saptamıştır. Çankaya (2007), 100 kişilik bir örnekleme KR 21 güvenilirliğini .74, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ile benzer ölçekler geçerliğini ise .45 olarak saptamıştır.

İşlem

Gerekli izinler alındıktan sonra öğrencilere araştırmanın amacı, konusunda bilgi verildikten sonra, ölçekler 2010–2011 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde araştırmacı tarafından araştırmaya katılmaya gönüllü öğrencilere sınıflarında toplu olarak uygulanmıştır. Öğrencilere bu çalışmanın verilerinin sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı ve verilen yanıtların gizli kalacağı konusunda açıklama yapılmıştır. Uygulama ortalama 15 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizleri için SPSS 15.0 paket programı kullanılmıştır. Öncelikle SPSS paket programına girilen veriler uç değerler açısından kontrol edilmiş ve 15 uç veri veri setinden çıkarılmıştır. Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik beceri ve benlik saygısı puanlarının cinsiyete, devam ettikleri programa ve sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Tek Yönlü MANOVA kullanılmıştır. Her bir bağımlı değişkenin bağımsız değişkenlerdeki gruplara göre varyans eşitliği sağlayıp sağlamadığını kontrol etmek için Levene testi yapılmış (cinsiyet için empati $F=1.667$, benlik saygısı $F=1.558$; devam edilen program için empati $F=.568$, benlik saygısı $F=.294$; sınıf düzeyi için empati $F=2.548$, benlik saygısı $F=1.069$ $p>.05$) varyans eşitliği sağlandığı, ayrıca Box's M değerinin de sırasıyla ($F=2.450$, $F=1.318$, $F=.823$, $p>.05$) anlamlı çıkmadığı ve kovaryans matrislerinin eşit olduğu sonucuna ulaşılmış, MANOVA'nın temel varsayımlarının karşılandığı görülmüştür. Ortaya çıkan farkın kaynağını belirlemek amacıyla Post hoc test olarak Tukey HSD testi kullanılmıştır. Araştırmada hata payı .05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik beceri ve benlik saygısı puanlarının cinsiyete, devam ettikleri programa ve sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Tek Yönlü MANOVA yapılmıştır, sonuçlar Tablo 2 ve Tablo 3'de verilmektedir.

Tablo 2

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyet, Devam Ettikleri Program ve Sınıf Düzeylerine Göre Empatik Beceri ve Benlik Saygısı Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler		n	Empati		Benlik Saygısı	
			\bar{X}	S	\bar{X}	S
Cinsiyet	Kız	174	134.97	20.31	65.41	8.65
	Erkek	158	137.83	18.65	62.53	7.15
Program	Sosyal	90	132.83	18.72	63.50	7.28
	Matematik	74	133.43	18.17	63.74	8.46
	Sınıf	66	139.69	17.89	63.36	7.08
	Fen	70	135.10	21.55	62.00	8.23
	RPD	32	148.63	18.93	72.13	6.50
	Sınıf Düzeyi	1.Sınıf	169	132.31	17.98	64.25
	4.Sınıf	163	140.50	20.30	63.82	8.17

Tablo 2 incelendiğinde cinsiyet açısından bakıldığında en yüksek empatik beceri puan ortalamasının erkek öğrencilere, en yüksek benlik saygısı puan ortalamasının kız öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Devam edilen program değişkenine göre en yüksek empatik beceri ve benlik saygısı puan ortalamasının RPD programına devam eden öğrencilere ait olduğu görülmektedir. Sınıf düzeyi açısından incelendiğinde ise en yüksek empatik beceri puan ortalamasının 4. sınıflara, en yüksek benlik saygısı puan ortalamasının ise 1. sınıf öğrencilere ait olduğu görülmektedir.

Tablo 3

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyet, Devam Ettikleri Program ve Sınıf Düzeylerine Göre Empatik Beceri ve Benlik Saygısı Puanlarına Uygulanan Tek Yönlü MANOVA Sonuçları

Bağımsız Değişken	λ	F	Hipotez Sd	Hata Sd	p	Kısmi Eta Kare
Cinsiyet	.961	6.651*	2.000	329.000	.001	.039
Program	.838	7.518**	8.000	652.000	.000	.084
Sınıf Düzeyi	.954	7.855**	2.000	329.000	.000	.046

*p<.01, **p<.001

Tablo 3 incelendiğinde eğitim fakültesi öğrencilerinin cinsiyet ($\lambda=.961$, $F(2-329)=6.651$, $p<.01$), devam ettikleri program ($\lambda=.838$, $F(8-652)=7.518$, $p<.001$), ve sınıf

düzelelerine ($\lambda=.954$, $F(2-329)=7.855$, $p<.001$), göre empatik beceri ve benlik saygısı puanlarının farklılaştığı görülmektedir. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli [*multivariate*] anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla ANOVA yapılmıştır. ANOVA sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Cinsiyet, Devam Ettikleri Program ve Sınıf Düzeylerine Göre Empatik Beceri ve Benlik Saygısı Puanlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Bağımlı Değişkenler	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
<i>Cinsiyet</i>	Empati	676.312	1	676.312	1.772	.184
	Benlik	687.861	1	687.861	10.830*	.001
Hata	Empati	125983.242	330	381.767		
	Benlik	20959.549	330	63.517		
Toplam	Empati	6297288.000	332			
	Benlik	1383312.000	332			
<i>Program</i>	Empati	7413.153	4	1853.288	5.082*	.001
	Benlik	2446.015	4	611.504	10.414**	.000
Hata	Empati	119246.402	327	364.668		
	Benlik	19201.394	327	58.720		
Toplam	Empati	6297288.000	332			
	Benlik	1383312.000	332			
<i>Sınıf Düzeyi</i>	Empati	5572.806	1	5572.806	15.188**	.000
	Benlik	15.510	1	15.510	.237	.627
Hata	Empati	121086.748	330	366.930		
	Benlik	21631.900	330	65.551		
Toplam	Empati	126659.554	332			
	Benlik	1383312.000	332			

* $p<.01$, ** $p<.001$

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların cinsiyete göre benlik saygısı puan ortalamalarının ($F(1-330)=10.830$, $p<.01$) farklılaştığı, empatik beceri puan ortalamalarının farklılaşmadığı ($F(1-330)=1.772$, $p>.05$) görülmektedir. Kız ve erkek öğrencilerinin cinsiyet açısından benlik saygısı puan ortalamaları incelendiğinde ise kızların ($\bar{X}=65.41$) benlik saygısı puan ortalamasının erkeklerin ($\bar{X}=62.53$) benlik saygısı puan ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, cinsiyet bağımsız değişkeninin etki büyüklüğünü belirlemek için eta kare (η^2) değerine bakılmıştır. Elde edilen eta kare değeri etki büyüklük indekslerinden birisi olan Cohen (1988)'in "d" indeksi doğrultusunda

yorumlanmıştır. Cohen (1988) d'nin yorumu için belli kesme noktaları belirlemiştir: Etki büyüklükleri $d = .02$ 'de "küçük", $d = .05$ 'te "orta" ve $d = .08$ olduğunda ise "büyük" olarak gruplanmıştır (Akt. Erkuş, 2005). Bu durumda, cinsiyet değişkeni açısından elde edilen eta kare değeri ($\eta^2 = .039$) göz önünde bulundurulduğunda, cinsiyet değişkeninin eğitim fakültesi öğrencilerinin benlik saygısı üzerinde orta büyüklükte etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Devam ettikleri program açısından bakıldığında, öğrencilerin empatik beceri ($F(4-327)=5.082$, $p < .01$) ve benlik saygısı ($F(4-327)=10.414$, $p < .001$) puan ortalamalarının farklılaştığı görülmektedir. Bu farkın kaynağına Tukey HSD testi ile bakıldığında ise, RPD öğrencilerinin empatik beceri puan ($\bar{X} = 148.63$) ortalamalarının Sosyal Bilgiler ($\bar{X} = 132.83$), İlköğretim Matematik ($\bar{X} = 133.43$) ve Fen Bilgisi Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin ($\bar{X} = 135.10$) puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca RPD öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamalarının ($\bar{X} = 72.13$) da Sosyal Bilgiler ($\bar{X} = 63.50$), İlköğretim Matematik ($\bar{X} = 63.74$), Sınıf Öğretmenliği ($\bar{X} = 63.36$) ve Fen Bilgisi Öğretmenliğinde okuyan öğrencilerin ($\bar{X} = 62.00$) puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Devam edilen program değişkeni açısından elde edilen eta kare değeri ($\eta^2 = .084$) göz önünde bulundurulduğunda, devam edilen program değişkeninin eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik beceri ve benlik saygıları üzerinde büyük derecede etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Sınıf düzeyi açısından bakıldığında, öğrencilerin empatik beceri ($F(1-330)=15.188$, $p < .001$) puan ortalamalarının farklılaştığı, benlik saygısı ($F(1-330)=.237$, $p > .05$) puan ortalamalarının ise farklılaşmadığı görülmektedir. 1. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin empatik beceri puan ortalamaları incelendiğinde 4. sınıf öğrencilerinin ($\bar{X} = 140.50$) puan ortalamalarının 1. sınıf öğrencilerinin ($\bar{X} = 132.31$) puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Sınıf düzeyi değişkeni açısından elde edilen eta kare değeri ($\eta^2 = .046$) göz önünde bulundurulduğunda, sınıf düzeyi değişkeninin eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik becerileri üzerinde orta büyüklükte etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Öneriler

Bu araştırma, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin cinsiyete göre kızların lehine orta etki büyüklüğünde farklılaştığını ortaya koymaktadır. Bunun yanısıra, öğrencilerin devam ettikleri program açısından empati düzeyine ve benlik saygısı düzeyine bakıldığında RPD öğrencilerinin en yüksek düzeylere sahip olduğu ve devam edilen program değişkeninin

eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik beceri ve benlik saygıları üzerinde büyük derecede etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Sınıf düzeyinin empatik beceri düzeyi üzerinde orta büyüklükte bir etki yaratarak en yüksek empatik becerinin 4. sınıflarda gözlemlendiği ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın birinci bulgusu cinsiyet açısından benlik saygısı puanlarının farklılaşması, empatik beceri puanlarının farklılaşmaması ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre benlik saygısı düzeyinin daha yüksek olmasıdır. Bu durum kız öğrencilerin kendilerini daha kolay ifade etmelerinden, ayrıntılara daha fazla önem vererek kendilerini geliştirme yolları aramalarından ve kendileri ile barışık olmalarından kaynaklanmış olabilir. Özkan (1994), Öner Altıok, Ek ve Koruklu (2010), kızların benlik saygısının erkeklere göre daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Alver (1998) ve Genç ve Kalafat (2008) cinsiyet açısından empatik beceri puanlarında anlamlı farklılıklar saptamamıştır. Bu bulgular araştırma bulguları ile tutarlık gösterirken, alan yazın incelendiğinde çalışmanın bu bulgusu ile benzeşen çalışmalar olduğu gibi farklı bulguların olduğu çalışmalar da dikkat çekmektedir. Bu çalışmalara bakılacak olursa, Uyanık Balat ve Akman (2004), öğrencilerin benlik saygısı puanlarının cinsiyete göre değişmediğini saptamışlardır. Empati üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında; Duru (2002) ve Ekinci (2009), kız öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin erkek öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerine göre anlamlı derecede farklılaştığını saptamışlardır. Turnage, Hong, Stevenson ve Edwards (2012), üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada kız öğrencilerin empati düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Alan yazındaki bu çelişkili durum çalışma yapılan araştırma grubundan, kullanılan ölçme araçlarından ve çalışmaya katılan grubun farklı özelliklere sahip olmasından kaynaklanmış olabilir.

Araştırmanın ikinci bulgusu devam edilen program açısından empati ve benlik saygısı puanlarının farklılaşması Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlıkta (RPD) okuyan öğrencilerin diğer programlarda okuyan öğrencilere göre empatik becerilerinin ve benlik saygılarının daha yüksek bulunmasıdır. Bu durum RPD öğrencilerinin devam ettikleri programdaki derslerde empatinin önemini kavramış olmaları ne olduğu ve nasıl uygulanacağı hakkında eğitim görüyor almalarından kaynaklanabileceği gibi programla ilişkili olarak kişileri daha iyi anlamaya yönelik etkin dinleme çabalarından ve her koşulda insanları anlamaya çalışma ve yardım etme isteklerinden kaynaklanmış olabilir. Ayrıca empati becerisi hakkında daha fazla okuma ve uygulama fırsatları olduğu için bu beceriye sahip olma düzeyleri açısından kendilerine diğer bölümlerde okuyan öğrencilere nazaran daha fazla güveniyor olabilirler. Bu yetkinlik ve güvenin onların benlik saygısı düzeylerine olumlu katkı yapmış olabileceği

düşünülmektedir. Benzer olarak alan yazında Yavuz (2006) ve Yıldırım (1992)' in da, PDR (Psikolojik Danışma ve Rehberlik) öğrencilerinin empatik eğilimlerinin diğer bölümlere göre daha yüksek olduğunu saptadığı görülmektedir. Buna ek olarak Ekinci (2009), PDR öğrencilerinin empatik eğilim puanlarının sosyal bilgiler öğretmenliği ve diğer programlarda okuyan öğretmen adaylarına göre farklılaştığını ortaya koymaktadır. Bunların yanı sıra Alper (2007) psikolojik danışmanların empatik beceri puanlarını sınıf öğretmenlerinin empatik beceri puanlarından anlamlı derecede yüksek bulmuştur. Ayrıca Myyry ve Helkama (2001), Duru (2002), Karagözoğlu, Kahve, Koç, ve Adamışoğlu (2008), Pala (2008), devam edilen lisans programına göre empati kurma düzeyinin değiştiğini saptamışlardır.

Araştırmanın üçüncü bulgusu ise sınıf düzeyi açısından empatik beceri puanlarının farklılaşması ve 4. sınıf öğrencilerinin 1. sınıf öğrencilere göre daha fazla empatik beceriye sahip olduklarının saptanması, benlik saygısı puanlarının ise farklılaşmamasıdır. Empatik beceri puanlarının farklılaşması eğitim fakültesi öğrencilerinin aldıkları eğitim boyunca gelişmelerinden, 1. sınıfa geldiklerinde iletişim ve kişileri anlama ile ilgili dersleri almamış ve bu dersleri son sınıflara doğru almalarından kaynaklanmış olabilir. Benlik saygısı puanlarının farklılaşmaması ise araştırmaya katılan öğrencilerin benzeşik özelliklerinden kaynaklanmış olabilir. Benzer olarak alan yazında Ekinci (2008), eğitim fakültesi 4. sınıf öğrencilerinin empati eğilimlerinin 1. sınıf öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğunu saptamıştır. Buna ek olarak Yıldırım, Yazıcı ve Pek (1997) ve Cevahir, Çınar, Sözeri, Şahin ve Kuğuoğlu (2008), üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre empatik becerilerinin farklılaştığını saptamıştır. Ayrıca Yüksekaya (1995), üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin sınıf düzeyleri açısından farklılık göstermediğini saptamıştır. Bu bulgular araştırma bulgusu ile tutarlık gösterirken, alan yazında farklı sonuçlar olduğu da dikkat çekmektedir. Genç ve Kalafat (2008) 3. ve 4. sınıf öğretmen adaylarının empati düzeyinde farklılık olmadığını saptamıştır. Yılmaz (2000) ve Öner Altıok, Ek ve Koruklu (2010) Üniversite öğrencilerin benlik saygısı puanlarının sınıf düzeylerine göre farklılık gösterdiğini saptamışlardır. Alan yazındaki bu çelişkili durum çalışmanın yapıldığı araştırma grubundan, kullanılan ölçme araçlarından ve çalışmaya katılan grubun farklı özelliklere sahip olmasından kaynaklanmış olabilir.

Bu çalışma, kullanılan ölçme araçları ile ve çalışmaya katılan öğrenci grubu ile sınırlıdır. Bu çalışmada eğitim fakültesi RPD programı dışında diğer programlarında okuyan öğrencilerin empati ve benlik saygısı düzeyleri düşük bulunmuştur. Bu programlardaki öğrencilere, ileride öğretmen olacakları ve öğrencileri ile iletişimlerinde empatik beceriye sahip olmaları ve benlik saygılarının yüksek olmasının önemi düşünülürse empatik becerilerini

ve benlik saygılarını arttırıcı branş derslerinin yanı sıra bölümleri tarafından okumaları uygun görülen seçmeli derslerin içerisine konu ile bağlantılı seçmeli dersler konulması önerilebilir. Çalışmada erkek öğrencilerin benlik saygıları kız öğrencilerin benlik saygısı düzeyinden daha düşük bulunmuştur. Üniversitelerin psikolojik danışma birimlerince erkek öğrencilerle bireysel psikolojik danışmanın yanı sıra grupla psikolojik danışma oturumlarında etkileşim çalışmaları ya da benlik saygısını arttırıcı çalışmalar yapılabilir. 1. ve 4. sınıfların empatik becerileri karşılaştırıldığında 1. sınıf öğrencilerin empatik becerileri düşük çıkmıştır. Bu öğrencilere seçmeli dersler belirlenirken branş derslerinin yanı sıra okumaları uygun görülen derslerden kendilerini anlama ve ifade etme ile ilgili derslerin seçilmesi, derslerde kendilerini ifade edebilecek uygulamalı çalışmaların yapılmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Acun-Kapıkıran, N. (2011). Focus on positive and negative information as the mediator of the relationship between empathy tendency guilty and psychological well-being in university students. *Educational Sciences: Theory & Practice* 11(3), 1141-1147.
- Alper, D. (2007). *Psikolojik danışmanlar ve sınıf öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleri-iletişim ve empati becerilerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Alver, B. (1998), *Bireylerin uyum düzeyleri ile empatik becerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Bayraktar, F., Sayıl, M. ve Kumru, A. (2009). Liseli ergenler ve üniversiteli gençlerde benlik saygısı: ebeveyn ve akrana bağlanma, empati ve psikolojik uyum değişkenlerinin rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63), 48-63.
- Cevahir, R., Çınar, N., Sözeri, C., Şahin, S. ve Kuşuoğlu, S. (2008). Ebelik öğrencilerinin devam ettikleri sınıflara göre empatik becerilerinin değerlendirilmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 3(7), 3-15.
- Coleman, J. & Hendry, L.(1990). *The nature of adolescence* (Second Edition). London: Routledge.
- Çankaya, B. (2007). *Lise I. ve II. sınıf öğrencilerinin algılanan benlik saygısının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- De Wied, M., Goudena, P.P., & Matthys, W. (2005). Empathy in boys with disruptive behavior disorders. *journal of child psychology and psychiatry*, 46(8), 867-880.
- Dökmen, Ü. (1995). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. (2. Baskı)

İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21,1-2,155,190.
- Duru, E. (2002). Öğretmen adaylarında empati-yardım etme eğilimi ilişkisi ve yardım etme eğiliminin bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 12, 21-36.
- Ekinci, Ö. (2009). *Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Erkuş, A. (2005). *Bilimsel araştırma sarmalı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Genç, S.Z. ve Kalafat, T. (2008). Öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile empatik becerilerinin değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 211-222.
- Gürüz, D. ve Temel Eğinli, A. (2008). *İletişim becerileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karagözoğlu, Ş., Kahve, E., Koç, Ö. ve Adamışoğlu, D. (2008). Self esteem and assertiveness of final year Turkish university students. *Nurse Education Today*, 28, 641-649
- Kassin, S. (1998). *Psychology* (Second Edition). New Jersey: Prentice Hall.
- Kaya, A. ve Siyez, D.M. (2010). KA-Sİ çocuk ve ergenler için empatik eğilim ölçeği: geliştirilmesi geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 110-125.
- Kılıççı, Y. (2006). *Okulda ruh sağlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Leory, M.R. (1996). *Self-presentation, impression, management and interpersonal behavior*, New York: Harper Collins Publishers.
- Myyry, L. & Helkama, K. (2001). University students' value priorities and emotional empathy. *Educational Psychology*, 21 (1), 25-40.
- Öner Altıok, H., Ek, N. ve Koruklu, N. (2010). Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı düzeyi ile ilişkili bazı değişkenlerin incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 99-120.
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9.
- Pala, A. (2008). Öğretmen adaylarının empati kurma düzeyleri üzerine bir araştırma *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 13-23.
- Salami, S.O. (2010). Moderating effects of resilience, self-esteem and social support on adolescents' reactions to violence. *Asian Social Science*, 6(12), 101-110.
- Salmivalli, C. , Kaukiainen, A. , Kaistaniemi, L., & Lagerspetz, K.M.J. (1999). Self-evaluated

- self-esteem, peer-educated self-esteem and defensive egoism as predictor of adolescents participation in bullying situation. *Pers Soc Psychol Bull*, 25(10), 1268-1278.
- Şimşek, Ö.F. ve Bozanoğlu, İ. (2011). Benlik saygısından ruh sağlığına: aracı değişken olarak empati. *Eğitim Araştırmaları*, 42, 225-242.
- Turan, N. ve Tufan, B. (1987). *Coopersmith benlik saygısı envanterinin geçerlilik-güvenilirlik çalışması*. İstanbul Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, 816-817.
- Turnage, B.F., Hong, Y.J., Stevenson, A.P. & Edwards, B. (2012). Social work students' perceptions of themselves and others: self-esteem, empathy, and forgiveness. *Journal of Social Service Research*, 38, 89-99.
- Uyanık Balat, G. ve Akman, B. (2004). Farklı sosyo ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 175-183.
- Voltan-Acar, N. (2009). *Yeniden terapötik iletişim kişiler arası ilişkiler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yavuz, Ç. (2006). *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğrencilerinde öznel iyi olma, psikiyatrik belirtiler ve bazı kişilik özellikleri: karşılaştırmalı bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Yelsma, P. & Yelsma, J. (1998). Self-esteem and social respect with in the high school. *Journal of Social Psychology*, 138(4), 431-441.
- Yıldırım, İ. (1992). Psikolojik danışma ve rehberlik programı öğrencileri ile psikoloji programı öğrencilerinin empatik eğilim ve empatik beceri düzeyleri. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 193-208.
- Yıldırım Z., Yazıcı S. ve Pek H. (1997). *Marmara Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu lisans öğrencilerinin devam ettikleri sınıflara göre empatik becerilerinin değerlendirilmesi*. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, Kıbrıs, 259-64.
- Yılmaz, S. (2000). *Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin benlik saygısı ve atılganlık düzeyi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Yüksekkaya, S.(1995). *Üniversite öğrencilerinde benlik saygısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Extended Abstract

Empathy is the process of one's listening to and understanding the person before him by putting himself/herself in place of him/her and being able to give proper reaction to him/her. While Dökmen defines empathy as one's accurately understanding the other's thoughts and feelings by putting himself/herself in place of the other, Rogers defines it as the process of one's, by putting himself/herself in place of the other, looking the events in the other person's own perspective, understanding and feeling his/her thoughts and feelings correctly and conveying this situation to the person before him/her.

Self-esteem reflects the personal and total emotions of self-worth, self-reliance and self-acceptance. At the same time, it is an important indication of all of our social interactions and people are motivated to keep their self-esteem at a high level and to preserve it. Self-esteem is the evaluation of the knowledge contained in the self-concept. In the self-esteem, people believe that they are talented, successful, valuable and important. Self-esteem focuses on person's need to assess himself/herself. Positive self-esteem is defined as person's wholly accepting himself/herself, esteeming and relying on himself/herself as an individual.

Empathy is composed of cognitive and emotional components. Cognitive structure / quality is the process of understanding the other's perspective, affective structure / quality, on the other hand, is the process of feeling the other person's emotional experiences by sharing. There are significant qualities in the process of the materialization of empathy. One of them is the individual's self-esteem. Empathic tendency and empathic skills play important roles particularly for an individual to protect his/her self-esteem and positive mental health. In addition, it is stated that the relationship between self-esteem and positive mental health (happiness and life satisfaction) is partially ensured through empathic skills, and the relationship between self-esteem and negative mental health is wholly ensured thanks to empathic tendency.

Purpose: The purpose of this study is to examine the empathic skills and self-esteem levels of the students of Faculty of Education according to gender, the program they attend and class levels. In accordance with this aim, the following research questions were sought to be answered:

1. Do the empathic skills and self-esteem levels of the students of Faculty of Education change according to their gender?
2. Do the empathic skills and self-esteem levels of the students of Faculty of Education change according to the program they attend?

3. Do the empathic skills and self-esteem levels of the students of Faculty of Education change according to their class levels?

Method: Study group was formed of 332 students in total (174 females, 52.4%; 158 males, 47.6%), who studied in the departments of Social Studies Teacher Education Program, Science Teaching Program, Mathematics Teaching Program, Elementary Teacher Education Program and Psychological Counseling and Guidance Program, at Mehmet Akif Ersoy University. In this study, Empathic Skill Scale was used to establish the students' empathic skills and Coopersmith Self-Esteem Inventory was used to determine their levels of self-esteem in the Faculty of Education. After the students were informed as regards the objective of the research, the scales were applied by the researcher in the classes collectively to the volunteer students participating in the study in the spring term of 2010-2011 academic year. The application lasted for 15 minutes on an average. SPSS 15.0 packaged software was used to statistical analyses of the data. Primarily, the data entered into SPSS packaged software were checked in terms of extreme values and 15 extreme values were excluded from the data set. One-Way MANOVA was employed in order to examine whether the empathic skills and self-esteem scores of the students of Faculty of Education change according to gender, the program they attend and class levels. Levene test was conducted to check whether each dependent variable provides variance equality according to the groups in independent variables (empathy for gender $F=1.667$, self esteem $F=1.558$; empathy for the program they attended $F=.568$, self-esteem $F=.294$; empathy for class level $F=2.548$, self-esteem $F=1.069$, $p>.05$), and it was seen that variance equality was provided, besides Box's M value did not prove to be significant respectively ($F=2.450$, $F=1.318$, $F=.823$, $p>.05$), and it was concluded that covariance matrices was equal and MANOVA met the basic hypothesis. Tukey HSD test was used as Post hoc test to establish the source of the resultant difference. Margin of error in the study was accepted as .05.

Results: It is observed that self-esteem scores of the students of faculty of education changed in terms of their gender ($F(1-330)=10.830$, $p < .01$), their empathic skill scores did not change ($F(1-330)=1.772$, $p < .05$). On the other hand, when self-esteem mean score averages of female and male students are examined, it is seen that females' self-esteem mean score average ($\bar{X}=65.41$) is higher than that of the males ($\bar{X}=62.53$).

When considered in terms of the program they attend, it is noticed that the scores for empathic skill ($F(4-327)=5.082$, $p < .01$) and self-esteem ($F(4-327)=10.414$, $p<.001$) differ. As for the source of this difference, when examined with Tukey HSD test, it was seen that Psychological

Counseling and Guidance Program students' empathic skill mean score averages ($\bar{X}=148.63$) are higher than those of Social Studies Teacher Education Program ($\bar{X}=132.83$), Mathematics Teaching Program ($\bar{X}=133.43$) and Science Teaching Program ($\bar{X}=135.83$). Besides, it was observed that Psychological Counseling and Guidance Program students' self-esteem score averages ($\bar{X}=72.13$) are also higher than those of Social Studies Teacher Education Program ($\bar{X}=63.50$), Mathematics Teaching Program ($\bar{X}=63.74$), Elementary Teacher Education Program ($\bar{X}=63.36$) and Science Teaching Program ($\bar{X}=62.00$).

When taken into account in terms of class level, it is seen that empathic skill scores ($F(1-330)=15.188, p<.001$) changed, self-esteem scores ($F(1-330)=.237, p < .05$), on the other hand, did not change. When empathic skill scores of the 1st and 4th year students are examined, it is noticed that the 4th year students' averages ($\bar{X}=140.50$) are higher than that of the 1st year students ($\bar{X}=132.31$).

Conclusion: In the study, it was established that while self-esteem scores in terms of gender, empathy and self-esteem scores in terms of the program attended and empathy scores in terms of class level changed, empathic skill scores in terms of gender, and self-esteem scores in terms of class level did not change.